

Posudek na bakalářskou práci

Autorka: Lucia Krenželáková

Název: Lidové léčitelství severných Kysúc. Vývoj a dnešná existencia.

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2015, s. 58.

Vedoucí práce: PhDr. Petr Janeček, PhD.

V podobě bakalářské práce předkládá Lucia Krenželáková tradiční etnografickou studii. Je velice zajímavé se vracet k tomuto žánru práce, který by mohl být i dnes produktivní. Tématem se stalo lidové léčitelství na Kysucach.

Jak jsem již napsala, práce má povahu tradiční etnografické studie. Potud je tedy třeba chápat práci jako průnik diachronní a synchronní perspektivy. Pro tento žánr je totiž typické vztahovat současné nálezy k historickému kontextu. Paradigma těchto prací právě spočívá v kontinuitě transmise vědění, a to nejen v rámci jednoho regionu, ale napříč historií lidstva. Závěry předložené práce pak tezi kontinuity vědění potvrzují.

Práce tedy buduje na dvou klíčových výkladových blocích: minulost a současnost. První blok se věnuje lidovému léčitelství jako v kultuře všudypřítomnému fenoménu. Autorka nejprve diskutuje klíčový pojem – lidové léčitelství, nabízí opoziční i paralelní pojmy, aby vydefinovala svůj předmět zájmu. Následně představuje vývoj lidového léčitelství v průběhu času, ten je opravdu pojatý velkoryse. Nicméně je zajímavé, že období 19. a 20. století je věnována téměř nejmenší pozornost přesto, že právě národopisné studie jsou v této epoše ukotveny. Navíc by bylo dobré připomenout, že po r. 1948 bylo léčitelství interpretováno jako tmářství, aby se prosadila expertní, racionální medicína. V každém případě tento způsob konstruování textu potvrzuje jednu z klíčových premis autorky, a to že lidové léčitelství, tedy znalosti mimo kontrolu expertní moderní medicíny předávané z generace na generaci a vázané na lokální podmínky, jsou permanentně přítomny ve vědění společnosti a liší se jen tím, jaký prostor pro praxi získávají.

V následujících pasážích se autorka věnuje vybraným prostředkům léčení. Hovoří o moci slova, zařikání, magie, kdy není zcela jasné, kde vede ostrá hranice mezi kapitolami. Významné je, že autorka podobně jako ryze národopisné práce vtahuje do hry poznatky, které se týkají předkřesťanských populací. Sama pak, když se snaží vysvětlit povahu praktik, konstruuje obraz časově neohraničené a statické doby lidové kultury (např. s. 25). Je skutečně ohromující, jak toto badatelé zkonstruované ekvilibrium může opakovaně vstupovat do vědeckého diskurzu takřka nekriticky. Vazba na dobové texty se ukazuje ještě v jedné věci. Autorka se nevyhýbá se ani tradiční rétorice „národopisných“ prací, které se vztahují k národu, staroslovanským tradicím a cizím feudálním vládcům (s. 11). Přestože se jedná o parafrázi autora, myslím, že je třeba k textům zaujmout více kritický přístup.

Druhý blok je věnován vlastnímu výzkumu autorky. Lucia Krenželáková jednak zjišťovala povahu vědění a jeho transmisi u samotných léčitelek, jednak zjišťovala relevanci léčitelství v diskurzu obyvatel Kysuc. Přestože předpoklad kontinuity se potvrdil a klíčová teze byla doložena, domnívám se, že zde došlo k významnému promrhání příležitosti. Autorka získala přístup k datům, která nejsou vůbec běžně přístupná. Je nanejvýš ocenitelné, že získala důvěru dvou ze tří žen – léčitelek a ty jí poskytly rozhovor. Bohužel tradiční způsob zpracování dat nenaplnil očekávání. Ženy neposkytly badatelce žádné systematické informace o léčení, resp. autorka nepodává žádný etnografický popis. Přitom etnografické studie se opírají o důkladné, pozitivistické popisy reality. Předpokládám proto, že ženy nemluvili s badatelkou o své praxi, ale o zkušenosti léčitelky z hlediska svého sebesituování v sociální realitě. Tady se i na kusých úryvcích ukazují krásné kategorie, které vysvětlují, jak si ženy myslí, že je přijímá společnost a jak odpovědnost léčitelství přijímají ony. Analýzu by zasloužilo

vztahování se k víře a církevním institucím, „byrokratizace“ léčitelství a důvody toho, povaha utajování osob a vědění. Dotazník je zpracován nestandardně.

Bakalářské práce Lucie Krenželákové má design tradiční etnografické studie. Ne zcela ji ovšem naplňuje. Řazení sdělení v bloku prvním by mělo být více logicky uspořádané, přístup kritický. Chybí systematický popis regionu (resp. odkazy na chudobu Kysuc jsou roztroušené v textu, o současnosti Kysuc není pojednáno). Etnografický popis současného léčitelství zde není. Můj smutek je o to větší, když si uvědomím, že představená data mají v sobě veliký potenciál. Znamenalo by to ovšem jinak pohlížet na lidové léčitelství Kysuc. Např. dvě případové studie léčitelek, jejich život a vztah k této aktivitě by byly velkým vědeckým přínosem již na úrovni popisu, tedy prvního třídění dat.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku dobře.

V Praze 18.9. 2015

Dana Bittnerová